

Ондашұлы Е.

заң ғылымдарының магистрі, аға оқытушы,
әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті,
Қазақстан, Алматы қ., e-mail: ernuron@mail.ru

ҚҰҚЫҚТЫҚ КОНВЕРГЕНЦИЯ: ЗАМАНАУИ ТҮСІНІК МӘСЕЛЕСІНЕ

Осы мақалада «құқықтық конвергенция» ұғымы жалпы жаһандану жағдайында ұлттық құқықтық жүйелердің, құқықтық отбасылардың, құқықтық конструкциялар мен конструкциялардың конвергенциясы үдерісін білдіретін мемлекеттің және құқықтың жалпы теориясының салыстырмалы жаңа және тиісті санаты ретінде қарастырылады. Соңғы ғылыми зерттеулер, интерпретациялар, сондай-ақ XX ғасырдың екінші жартысындағы қоғамдық ғылымның конвергенция теориясы призмасы арқылы осы тұжырымдаманы заманауи түсіну мәселесі қарастырылады. Мақаланың қорытындысында өте кешенді, қарама-қайшылыққа толы және толығымен зерттелмеген құрылым туралы, сондай-ақ құқықтық салаға әсер ету тетігі мен құқықтық конвергенцияның салдары туралы жазылған.

XXI ғасырдың идеясы барлық әлеуметтік салалардағы жаһандық өзгерістердің уақыты ретінде қарастырылуын аксиоматикалық деп санауға болады. Адамдардың, елдердің және бүкіл өркениеттердің тағдыры мен дамуына айтарлықтай әсер ететін осы өзгерістердегі ең елеулі үрдістер жаһандану мен интеграция процестері болып табылады. Бұл үдерістер, басқалармен қатар, әлеуметтік идеологиялық және парадигмалық платформаларды әмбебап гуманистік құндылықтар негізінде үйлестіруде көрініс табады. Конвергенция бағытында және қоғамдық өмірді реттеу жолында өзгерістер бар, ең алдымен – құқық (қоғамдық қатынастарды қалыптастырудың әмбебап заманауи өркениетті тәсілі ретінде).

Түйін сөздер: жаһандану, құқықтық жаһандану, конвергенция теориясы, құқықтық конвергенция.

Ondashuly Ye.

Master of Laws, Senior Lecturer,
Al-Farabi Kazakh National University,
Kazakhstan, Almaty, e-mail: ernuron@mail.ru

Legal convergence: to the question of modern understanding

In this article, the concept of “legal convergence” is considered as a relatively new and relevant category of the general theory of state and law, representing in general terms the process of convergence of national legal systems, legal families, legal constructions and constructions in conditions of legal globalization. Based on the latest scientific research, interpretations, and also through the prism of the social science theory of convergence of the second half of the twentieth century, the question of modern understanding of this concept is covered. The conclusion is drawn about complex, contradictory and not fully studied structure, the mechanism of influence on the legal field and the consequences of legal convergence. The idea of XXI century as global convergences in all social spheres can be accounted for by axioms. The most important trends in the globalization process are the emergence of meaningful development and development of people, nations and civilizations, the process of globalization and integration. The process of rusting, combing with others, is reflected in the coordination of social ideological and paradigmatic platforms based on universal humanistic values. It is characterized by changes in the direction and regulation of social life, in the first place – the right (as universal as a civilized formulation of public relations).

Key words: globalization, legal globalization, convergence theory, legal convergence.

Ондашулы Е.

магистр права, старший преподаватель,
Казахский национальный университет им. аль-Фараби,
Казахстан, г. Алматы, e-mail: ernuron@mail.ru

Юридическая конвергенция: к вопросу о современном понимании

В данной статье рассматривается понятие «юридическая конвергенция» как относительно новая и актуальная категория общей теории государства и права, представляющая собой в общем виде процесс сближения национальных правовых систем, правовых семей, юридических конструкций и построений в условиях правовой глобализации. На основе новейших научных исследований, интерпретаций, а также через призму общественно-научной теории конвергенции второй половины XX века, освещен вопрос современного понимания этого понятия. Сделан вывод о сложных, противоречивых и не до конца изученных структуре, механизме воздействия на правовое поле и последствиях юридической конвергенции.

Идею XXI века как века глобальных преобразований во всех социальных сферах можно считать аксиомой. Наиболее значительными тенденциями в этих изменениях, которые оказывают значительное влияние на судьбу и развитие людей, стран и всех цивилизаций, являются процессы глобализации и интеграции. Эти процессы, наряду с другими, отражаются в координации социальных идеологических и парадигматических платформ, основанных на универсальных гуманистических ценностях. Существуют изменения в направлении сближения и регулирования общественной жизни, в первую очередь – правильные (как универсальный современный цивилизованный способ формирования общественных отношений).

Ключевые слова: глобализация, правовая глобализация, теория конвергенции, юридическая конвергенция.

Кіріспе

Аймақтық, континенттік және дүниежүзілік құқықтық шындыққа байланысты көптеген геосаяси проблемаларды шешу жолдарын іздестіру, сондай-ақ қазіргі заманғы әлемнің жаңа сын-қатерлері мен шындықтары (экологиялық қауіптер, әлемдік лаңкестік проблемасы, энергия тасымалдаушылардың жетіспеушілігі, әлеуметтік қатынастардың жаңа сегменттерінің пайда болуына байланысты оң реттеу саласын кеңейту және т.б.) халықаралық құқықтың шеңберінен шығып, шын мәнінде әлемнің құқықтық келбетін анықтайтын құқықтың жаһандандудың объективті екенін көрсетеді.

Осыған байланысты, соңғы жылдары құқықтық конвергенция мәселесінде ғылыми қызығушылық – жоғарыда аталған процестерді және олармен байланысты салдарларды ең дәл және қазіргі заманға сай сипаттауға және оларды объективті ғылыми бағалауға шақырылған салыстырмалы жаңа құқықтық тұжырымдама өсіп келеді (Ursul, 2012: 1; Backer, 2018: 2; Wiener, 1999: 3; Goldman, 2003: 4). Осылайша, бұл тұжырымдама мемлекет пен құқықтың жалпы теориясының заманауи тақырыбына енді және теориялық тұрғыдан зерттеу үшін өте маңызды. Осы мақаланың шеңберінде біз «құқықтық конвергенция» санатын жалпы түсіну мен қазіргі заманғы интерпретациялау мәселесіне жүгінеміз.

ТМД елдерінің және жалпы алғанда, Қазақстан Республикасының құқықтық ғылымының құрылған тарихы үшін біз қарайтын тұжырымдама салыстырмалы түрде жаңа болып табылады (Basedow, 2000: 5). Іс жүзінде, белсенді ғылыми революцияда ол тек 2000-шы жылдары ғана енгізіліп, соңғы 5-7 жыл ғана тиянақты ғылыми көзқарастар мен зерттеу жұмыстарына айналды. С.С. Алексеевтің, Н.М. Коршунов, О.Д. Третьякова, Ю.А. Клочкова және басқалардың шығармаларының арқасында құқықтық конвергенция мемлекеттің және құқықтың жалпы теориясын зерттеп, бірте-бірте өзінің жеке саласына айналды.

«Конвергенция» термині латынша тамырларға (латынша «*convergere*») ие және оның жалпы формасында «жақындасу» немесе «жақындастыруды қалау» дегенді білдіреді. Қазіргі заманғы ғылымдағы бұл ұғым биология, математика, химия, медицина, лингвистика, сонымен қатар әлеуметтік-гуманитарлық пәндерде тұжырымдамалық-категориялық аппаратта қолданылатын көп секторлы болып табылады. Бастапқыда бұл термин жаратылыстану ғылымынан және нақты айтқанда, биологиядан, яғни эволюциялық түрдің даму теориясында, ағзалардың бір-біріне тәуелді емес топтарындағы эволюция ерекшеліктерінің жақындастырылуы, ұқсас шарттарда өмір сүру нәтижесінде ұқсас құрылымды алу мен табиғи теңдестірудің бір бағытта болғандығынан. Лингвистикада конвер-

генция – ұзақ мерзімді байланыстар негізінде жеке тілдердің жақындасуы; экономикалық ғылымда – әртүрлі экономикалық жүйелердің жинақталуы, әлеуметтік-экономикалық проблемалардың жалпыға бірігуіне және дамуының бірыңғай объективті заңдарының болуына байланысты олардың арасындағы айырмашылықтарды жою; әлеуметтануда – қарама-қарсы әлеуметтік жүйелерді біртіндеп жақындастыру үдерісі. Конвергенцияны айқындауда мұндай айқын семантикалық ұқсастық басқа ғылымдарға, әсіресе әлеуметтік ғылымдарға тән (<https://www.britannica.com>: 6). Шын мәнінде, зерттеу тақырыбындағы айырмашылыққа қарамастан, сондай-ақ осы терминмен белгіленген процестердің сипаты мен табиғатына байланысты, конвергенция термині ғылыми түсініктемелерде жақындастыру үрдістің мағынасында басым болуын байқаймыз.

Негізгі бөлім

Әлеуметтік ғылымдарда «конвергенция» ұғымының таралуы өзінің ерекше тарихына ие. Бұл жиырмасыншы ғасырдың ортасында, сол ғылыми тұжырымдаманың – конвергенция теориясының пайда болуымен байланысты. Батыстық ғылымда әлемнің биполярлы саяси картасының жағдайында «қырғи-қабак соғыс» кезеңінде қалыптасты, өйткені интеллектуал-әлеуметтанушы топтардың сенімі бойынша бір-бірінен жақсы қасиеттерге ие болатын екі бәсекелес және қарама-қайшы жүйенің – капиталистік және социалистердің (олардың арасындағы өткір қайшылықтардың пайда болуына дейін, конвергенция философиялық, мәдени, әлеуметтік-саяси және экономикалық жүйелердің жақындасуы деп түсінілді) еріксіз жақындасуына сенімділік ретінде жаңа және бейбіт жолмен жүре алады деген ой болды. Конвергенция теориясының негізін қалаушылардың арасында философтар, әлеуметтанушылар, саясаттанушылар мен экономистер болды: Б. Рассел (Ұлыбритания), П. Сорокин, У. Ростоу, Дж. Гэлбрейт, Д. Стиглиц (АҚШ), Я. Тинберген (Нидерланды), В. Ойкен, Х. Шельски, О. Флехтхейм (Германия), П.Т. де Шарден, Ж. Фурастье, Ф. Перру (Франция) және басқалары болды. Олар аралас қоғамды қалыптастыру қажеттілігін ақтады, оның пайда болуы дұшпандық жүйелердің жақындасуымен жеңілдетілді және іске асыру қазірдің өзінде көптеген салалардағы интернационалдандыру және интеграциялау құралдарымен басталды.

Конвергенция теориясының тарапкерлері бұл үдерістің объективтілігіне назар аударып, капиталистік және социалистік жүйелердің көп ортақ ұқсастықтарын анықтайтындарын атап өту керек. Осылайша, П. Сорокин, АҚШ пен Ресейдің даму тарихын және ерекшеліктерін талдай отырып, антагонистикалық айырмашылықтар мен осы жүйелердің өзара байланыс және өзара байыту арқылы мүмкін болатындығына қорытынды жасады (Сорокин, 1993: 7).

Жиырмасыншы ғасырдың екінші жартысында конвергенция теориясы батыстық ғылыми ойларында кеңінен танымал болды. Ол әсіресе «нарықтық социализмде», «адам келбеті социализмде», конвергенцияның аксиологиялық және коммуникативті түсінігін «теріс» (Р. Хейлбронер, Г. Маркузе, Ю. Хабермас) конвергенция сияқты саяси ғылымдар мен саяси әлеуметтанулықта (Р. Арон, Д. Белл, З. Бжезинский, Р. Хантингтон, К. Менерт, Е. Гелнер, Р. Гароди, О. Шик және басқалар) белсенділік танытты.

КСРО-да бұл теория өзінің жеке, бірақ кішкентай жақтастарын тапты, ең алдымен ол – академик А.Д. Сахаров («Прогреске, бейбіт өмір сүруге және интеллектуалдық еркіндікке қатысты ойлар», «Еуропа Кеңесі және Азия Кеңесі Одағы Конституциясы» шығармалары бар). Ол адамзаттың болашағын сөзсіз жақындастыруда – конвергенцияда – бәсекелес әлеуметтік-саяси жүйелерді көрді, олардың арасында барлық қарама-қайшылықтар мен қақтығыс сәттері жаһандық өмірде аман қалу стратегиялық мақсаты алдында мүлде жойылады деген (Кабиллова, Гюльвердиев, 2015: 8).

Осылайша, өткен ғасырдың екінші жартысында конвергенция теориясы табиғаты бойынша интеграцияланған әлеуметтік ғылым бағыты болғандықтан, жаһандық құқықтық өрістегі жаһандану мен интеграциялық үдерістер арқылы нығайтылып, айқындалатын заманауи конвергенция процестерін зерделеуге және түсінуге негіз қалады.

Шындығында заң ғылымында «конвергенция» ұғымы құқықтық конвергенция, заңды конвергенция, заңдағы конвергенция немесе заңның конвергенциясы деп саналады. Осы санаттардың көмегімен «заңдарды ақпараттандыру», «заңдарды қабылдау», «заңдарды біріктіру», «заңдарды үйлестіру», «заңдарды жақындату», «заң шығару», қазіргі заманғы динамикалық процестері, құқықтық отбасылар, құрылымдар және т.б.-ға өзара әсер ету мен әрекеттесуімен сипатталады. Олар сондай-ақ әртүрлі құқықтық мәдениеттер, дәстүрлер, заңдар мен тәртібі

арасындағы және де құқықтық құбылыстар немесе құқықтық жүйелер элементтері (мемлекеттік және жеке құқық, халықаралық қоғамдық және жеке халықаралық құқық және т.б.) арасындағы ұқсастықты түсіндіру үшін пайдаланылады.

Құқықтың жалпы теориясы саласындағы танылған беделді ғалым С.С. Алексеев ХХ ғасырдың екінші жартысында-ақ біз қарастырып отырған құбылысты анықтаған: «Жақындасу – бұл құқықтық конвергенция деп атауға болатын заң әлемін өзгертетін терең процестердің сырт көрінісі». Ғалым оны бір бағытта құқықтық жүйелердің дамуы ретінде түсінді, оның нәтижесі – біртұтас заңды тұлғаларға өзара байыту нәтижесінде заңның интегралдануы. С.С. Алексеев осы негізде «өркениетті халықтар құқығы» деген тұжырымға келді (Алексеев, 2010: 9).

Н.М. Коршунов «конвергенция» категориясын жекеменшік және мемлекеттік құқық арасындағы өзара әрекеттесу процесінің мағынасын көрсету үшін қолданды. Ғалым өз түсінігін негізге ала отырып, жеке және мемлекеттік құқықтың конвергенциясы ғылыми мектебінің негізін қалаушы болды. Оның түсінігінде конвергенция «... жеке құқықты реттеу саласындағы мемлекеттік заңдардың енуінің объективті процесі және керісінше де. Сонымен бірге, адам құқықтары мен бостандықтарын басым ету және қорғау қағидаты қазіргі заманғы ұлттық құқықтық жүйелерде және әлемдік құқықтық тәртіптің өркениетті секторында олардың жақындасуының шеңберінде жеке және мемлекеттік құқықтың оңтайлы әрекеттесуінің критерийі болып табылады ... » (Коршунов, 2010: 10).

Құқықтық конвергенцияны Е.В. Скурко «түрлі мемлекеттердің құқықтық жүйелеріндегі бірдей және ұқсас құбылыстардың пайда болуы мен процесі, құқықтық жүйенің жеке-леген элементтерінің және тұтастай құқықтық жүйелердің өзара байланысы» деп анықтайды (Скурко, 2008: 11).

Р.Б. Гювервердиев құқықтық конвергенцияны құқықтық жаһандану призмасы арқылы (құқықтық интеграцияның жан-жақты және кең таралған процестері) ұлттық заң жүйесін біртұтас құқықтық платформаға біріктіруге бағытталған қозғалысты, құқықтың үстемдігін сақтауға көмектесетін ауқымды құқықтық кеңістікті қарастырады (Гювервердиев, 2016: 12).

Сондай-ақ, жаһандық факторлардың (ең алдымен, экономикалық және саяси) негізінде әртүрлі ұлттық құқықтық жүйелердің жекелеген компоненттерін жақындастыру мен

өзара кірістірудің көп векторлық процесі ретінде заңның жақындауы туралы көзқарас бар. Осы процестің нәтижесінде ұлттық құқықтық дәстүрлер мен құндылықтармен алмасу жолымен интернационализацияланып және қоғамдық қатынастарды құқықтық реттеу тетігін біріктіреді (Мордовцев, и др., 2015: 13).

Ю.С. Безбородов халықаралық құқықтық контексте ұлттық құқықтық жүйелердің арнайы халықаралық-құқықтық механизмдерімен жақындастыру призмасы арқылы құқықтық конвергенция құбылысын былай талдауға бейім: «Бұл құқықтық реттеудің бірлігі мен біртұтастығына қол жеткізуге бағытталған нақты құқықтық әмбебап әдістерді және әртүрлі формаларды қолдана отырып, әмбебап және өңірлік, көп жақты және екі жақты деңгейде орын алатын халықаралық құқықтағы заң шығарушы субъектілердің қызметіне қатысты ұлттық құқықтық жүйелердің конвергенция үдерісі» (Безбородов, 2015 а: 14). Құқықтық жаһандануды ескере отырып, автор жаһанданудың құқықтық процестерін ғылыми зерттеудің жеткіліксіздігі мен толық еместігін атап өтеді. Ол бүгінгі күні «құқықтық глобалистика» деп атауға болатын білімнің жаңа саласы қалыптасатынын атап өтті. Оның тақырыбы – әлемдік интеграциялық үдерістермен шартталған және әмбебап құқықтық реттеу талап ететін әртүрлі әлеуметтік құбылыстар. Ю. Безбородовтың айтуынша, құқықтық глобалистика шеңберінде жаһандануды зерттеу жүйесі қамтамасыз етіліп, әртүрлі елдердің ғалымдарының күш-жігері жаһандану үдерісіне сәйкес келетін теріс салдарларын еңсеру үшін барабар ұсыныстар әзірлеу үшін топтастырылатын болады (Безбородов, 2015 б: 15).

Ғалым жаһандану, әмбебаптандыру және фрагментация, ұлтүстілік және егемендікті ескере отырып, ілеспе категориялар аясында оның кешенді және күрделі табиғатын құқықтық конвергенцияның және талдаудың теориялық аспектілеріне ерекше назар аударады (Безбородов, 2017 с: 16).

Автор құқықтық конвергенцияның төрт негізгі халықаралық-құқықтық әдісін: үйлесімділікті, біріктіруді, модельді заңдастыруды және интеграцияны, сондай-ақ конвергенцияның екі негізгі халықаралық-құқықтық формасын – халықаралық шартты және халықаралық ұйымды талдайды. Бұл жағдайда екінші үлгі логикалық түрде бірінші форманы қамтиды, себебі халықаралық шарт кез келген халықаралық ұйымның негізін қалайды. Сол себепті құқықтық

конвергенцияның ең озық әдісі – интеграцияны қолданатын халықаралық ұйымдарға басты назар аударылады (Bezborodov, 2013 d: 17).

Н.С. Ахметова және Ю.Д. Мироненко, конвергенцияның қазақстандық заңнамаға әсерін зерттеуде: «құқық конвергенциясы ұлттық құқықтық жүйенің жекелеген элементтерінің, сондай-ақ, әлеуметтік қатынастарды құқықтық реттеудегі келісімділік пен оның дәрежесін жоғарылату түрінде жеке құқықтық жүйелердің өзара іс-қимыл процесі ретінде қарастырылады», деген пікірге келеді (Ахметова, 2018: 18). Құқықтық жаһандандудың ықпалымен, олардың пікірінше, конвергенция еуропалық континентальдық екі отбасының – англо-саксон және роман-герман жақындасуының мысалында айқын көрінеді. Осы құқықтық отбасылардың конвергенциясын талдау негізінде авторлар ұлттық құқықтық жүйелерді, сондай-ақ ұлттық заңнамаларды және тұтастай алғанда әлемдік қауымдастықтың дамуының жаңа перспективалары мен мүмкіндіктерінің бар екендігін қорытындылайды.

О.Д. Третьякова құқықтық зерттеудің тәуелсіз субъектісі ретінде құқықтық конвергенцияның күрделі көрінісін ұсынды. Автор халықтар арасындағы трансұлттық құқықты халықаралық қоғамдастықтағы қоғамдық қатынастардың әмбебап реттеушісі ретінде көреді. Заманауи құқықтың халықаралық сипатын ескере отырып, ғалым халықаралық ауқымда өмірді ұйымдастыру туралы заңды (құқықтық) конвергенцияның рөлін атап өтті: жалпыға ортақ адам құқықтары мен бостандықтарын тану және қорғау; қоршаған ортаны қорғау және халықаралық экологиялық құқық; құқықтық жабдықтар мен технологияларды біріктіру және т.б. Сонымен қатар, О.Д. Третьякова, қарастырылып жатқан құбылыстың теріс аспектілеріне де назар аударады, бұл негізінен құқықтық кеңейтуге, ұлттық құқықтық дәстүрлерді «жырмалау» және басқаларға қарама-қарсы процесі – заңды айырмашылықты тудыратын көрінеді. Біздің ойымызша, осы мақаланың аясында ерекше назар аударатын зат – ол автордың құқықтық конвергенцияның тұтас тұжырымдамасын жасауды мақсат етіп, оның ғылыми аппаратын әзірлегені. О.Д. Третьякова бойынша құқықтық конвергенция – бұл заң, құқық және қоғамдағы қарым-қатынастың басқа реттеушілері, сондай-ақ конвергенциямен сипатталатын әртүрлі мемлекеттердің құқықтық жүйелері, конвергенттің элементтері арасындағы байланыстар санын ұлғайту және осы элементтердің қоғамдық қатынастары (Тре-

тьякова, 2012: 19). Құқықтық конвергенцияның мақсаттары, әдетте, құқықтық конвергенция процесіне бағытталатын және олармен байланысты құқықтық құбылыстың барынша келісілуінде, сондай-ақ саяси, экономикалық, рухани және басқа да құқыққа жатпайтын қарым-қатынастарды құқықтық қамтамасыз етуге бағытталған заңға тәуелді маңызды нәтижелер болып табылады. Объект бойынша заңды және онымен байланысты құқыққа жатпайтын құбылыстарды және олармен байланысты туындайтын әлеуметтік құбылыстарды жуықтау бойынша бағытталған қызмет қарастырылған; субъект бойынша – жеке және ұжымдық тұлғалар, олар құқық жағынан (авторлық көзқарасқа сәйкес, олармен байланысты заңдық және онымен байланысты заңсыз құбылыстар мен әлеуметтік құбылыстар) жақындастыруды бастайды және қатысады. Сондай-ақ, құқықтық конвергенцияның формалары – жаһандық, жүйеаралық және кіші деңгейдегі құқықтық құбылыстарды жақындастырудың процедуралары жасалды (Третьякова, 2011: 20).

Қорытынды

Осы мақаланың барысында, құқықтық конвергенция мәселесі бойынша барлық көзқарастар барынша қамтуды мақсат етпесек те, О.Д. Третьякованың жүйелі кешенді зерттеулері ТМД аумағында бізге қызығушылық тудыратын мәселелер бойынша ең мұқият және толық ғылыми әзірлемелер болып табылады және оның елеулі бөлігі алғаш рет зерттеліп, тұжырымдалғанын айта кету керек.

Соңғы кезде ғылыми қоғам конвергентті үрдістердің тек жағымды бағалауларына барған сайын абайлықпен қарайтынын көрсетпесек, қазіргі заманғы құқықтық конвергенцияны түсіну де ретроспективті көзқарас толық болмаушы еді (Gregory, 2018: 21). Бүгінгі шындықтарда олар біркелкі, сындарлы емес. Мұның дәлелі – құқықтық дивергенция процестері (құқықтық даму бағытындағы «алшақтану»).

Біздің пікірімізше, осы құбылыстың салдарын түсіну мен түсіндіру тұрғысынан алғанда, жалпы қабылданған, дәстүрлі түсінік туралы айту қиынға соғады. Егер осы заңды тұжырымдаманың табиғатына қатысты ғылыми көзқарастар семантикалық түрде ұқсас болса, оның рөлі, маңызы мен ауқымы маңызды пікірталас алаңына айналатыны сөзсіз. Ұсынылған көзқарастардан көріп отырғанымыздай, құқықтық конвергенция ұлттық құқықтық жүйелердің немесе олардың элементтерінің өзара іс-қимыл

үдерісі ретінде қарастырылады, нәтижесінде нормативтік-құқықтық актілердің тиімділігі мен келісімділігі арта түседі; және әртүрлі ұлттық жүйелердегі ұқсас элементтердің пайда

болу процестері ретінде; құқықтық жүйелер мен құқықтық отбасыларды біріктіру үдерісі ретінде де қарастырылады (конвергентті немесе аралас құқықтық жүйенің пайда болуына дейін).

Әдебиеттер

- Ursul A.D. Globalization and global rights law: conceptual and methodological problems / A. D. Ursul // *Law and Policy*. – 2012. – № 8. – Page 1284-1297.
- Backer, Larry Cata. Harmonizing law in an era of globalization convergence, divergence, and resistance / by Larry Cata Backer. [Электронный ресурс]. URL: <https://www.amazon.com/Harmonizing-Law-Era-Globalization-Convergence/dp/0890895856> (дата обращения: 30.01.2018).
- Wiener J. (1999) *Globalization and the Harmonization of Law*. L.; N.Y.
- Goldman D. (2003) *Historical Aspects of Globalization and Law // Jurisprudence for an Interconnected Globe*. Ashgate. P. 43.
- Basedow J., Kono T. *Legal Aspects of Globalization*. Kluwer Law International, 2000.
- Encyclopedia Britannica [Электронный ресурс]. URL: <https://www.britannica.com> (дата обращения: 30.01.2018).
- Сорокин П.А. Общие черты и различия между Россией и США. Из истории развития межнациональных отношений в России / П.А. Сорокин // *СОЦИС*. – 1993. – № 8. – С. 133-145.
- Кабилова С.А., Гюльвердиев Р.Б. Теория конвергенции как основа правовой конвергенции // *Вестник Тюменского государственного университета. Социально-экономические и правовые исследования*. 2015. Том 1. № 4 (4). С.123-130.
- Алексеев С.С. Собрание сочинений. В 10 т. [+ Справоч. том]. Т. 5: Линия права. Отдельные проблемы концепции. М.: Статут, 2010.
- Коршунов Н.М. Частное и публичное право: проблемы формирования основ современной теории конвергенции / Н.М. Коршунов // *Журнал российского права*. – 2010. – № 5. – С. 66-72.
- Скурко Е.В. Некоторые аспекты проблемы взаимодействия правовых систем в условиях глобализации / Е.В. Скурко // *Государство и право*. – 2008. – № 8. – С.46-52.
- Гюльвердиев Р.Б. Юридическая конвергенция как основной инструмент в построении правовой глобализации // *Научный поиск*. 2016. – № 1.4. С. 71-73.
- Мордовцев А.Ю., Мордовцева Т.В., Мамычев А.Ю. Конвергенция права: многообразие дискурсов // *Социально-экономические и гуманитарно-философские проблемы современной науки*. – М. Уфа; Ростов н/Д, 2015. С. 117.
- Безбородов Ю.С. Конвергенция: правовой и международно-правовой подходы к определению // *Universum Juris*. – 2016. – № 2. – С. 104-109.
- Безбородов Ю.С. Методы международно-правовой конвергенции // *Российский юридический журнал*. 2015. № 4. С. 30–37.
- Безбородов Ю.С. Международно-правовые методы и формы правовой конвергенции / Ю.С. Безбородов. – М.: Проспект, 2017. – 237 с.
- Bezborodov Y.S. Universalization and localization of international legal regulation in the context of globalization / Y. S. Bezborodov // *Russian Law Journal*. – 2013. – № 3. – Page. 26-30.
- Ахметова Н.С., Мироненко Ю.Д. Конвергенция национальных правовых систем и её влияние на казахстанское законодательство [Электронный ресурс]. URL: <https://articlekz.com/article/6190> (дата обращения: 29.01.2018).
- Третьякова О.Д. Юридическая конвергенция: диссертация ... доктора юридических наук: 12.00.01 / Третьякова Ольга Дмитриевна; [Место защиты: ФГОУВПО «Владимирский юридический институт»]. – Владимир, 2012. – 445 с.
- Третьякова О.Д. Конвергенция в праве: юридическая экспансия / О.Д. Третьякова, Е.А. Баженова. Владимир: ВИТ-принт, 2011. – 232 с.
- Gregory A. Caldeira, R. Daniel Kelemen, Keith E. Whittington *Civil Law and Common Law: Toward Convergence? The Oxford Handbook of Law and Politics* [Электронный ресурс]. URL: <http://www.oxfordhandbooks.com/view/10.1093/oxfordhb/9780199208425.001.0001/oxfordhb-9780199208425-e-15> (дата обращения: 29.01.2018).

References

- Ursul A.D. Globalization and global rights law: conceptual and methodological problems / A. D. Ursul // *Law and Policy*. – 2012. – № 8. – Page 1284-1297.
- Backer, Larry Cata. Harmonizing law in an era of globalization convergence, divergence, and resistance / by Larry Cata Backer. [Электронный ресурс]. URL: <https://www.amazon.com/Harmonizing-Law-Era-Globalization-Convergence/dp/0890895856> (дата обращения: 30.01.2018).
- Wiener J. (1999) *Globalization and the Harmonization of Law*. L.; N.Y.
- Goldman D. (2003) *Historical Aspects of Globalization and Law // Jurisprudence for an Interconnected Globe*. Ashgate. P. 43.
- Basedow J., Kono T. *Legal Aspects of Globalization*. Kluwer Law International, 2000.
- Encyclopedia Britannica [Электронный ресурс]. URL: <https://www.britannica.com> (дата обращения: 30.01.2018).

- Sorokin P.A. Obshhie cherty i razlichija mezhdru Rossiej i SShA. Iz istorii razvitiya mezhnacional'nyh otnoshenij v Rossii / P.A. Sorokin // SOCIS. – 1993. – № 8. – S. 133-145.
- Kabilova S.A., Gjul'verdiev R.B. Teorija konvergencii kak osnova pravovoj konvergencii // Vestnik Tjumenskogo gosudarstvennogo universiteta. Social'no-jekonomicheskie i pravovye issledovanija. 2015. Tom 1. № 4 (4). S.123-130.
- Alekseev S.S. Sobranie sochinenij. V 10 t. [+ Spravochn. tom]. T. 5: Linija prava. Otdel'nye problemy koncepcii. M.: Statut, 2010.
- Korshunov N.M. Chastnoe i publichnoe pravo: problemy formirovaniya osnov sovremennoj teorii konvergencii / N.M. Korshunov // Zhurnal rossijskogo prava. – 2010. – № 5. – S. 66-72.
- Skurko E.V. Nekotorye aspekty problemy vzaimodejstviya pravovyh sistem v uslovijah globalizacii / E.V. Skurko // Gosudarstvo i pravo. – 2008. – № 8. – S.46-52.
- Gjul'verdiev R.B. Juridicheskaja konvergencija kak osnovnoj instrument v postroenii pravovoj globalizacii // Nauchnyj poisk. 2016. – № 1.4. S. 71-73.
- Mordovcev A. Ju., Mordovceva T. V., Mamychev A. Ju. Konvergencija prava: mnogoobrazie diskursov // Social'no-jekonomicheskie i gumanitarno-filosofskie problemy sovremennoj nauki. M.; Ufa; Rostov n/D, 2015. S. 117.
- Bezborodov Ju. S. Konvergencija: pravovoj i mezhdunarodno-pravovoj podhody k opredeleniju // Universum Juris. – 2016. – №2. – S. 104-109.
- Bezborodov Ju. S. Metody mezhdunarodno-pravovoj konvergencii // Rossijskij juridicheskij zhurnal. 2015. № 4. S. 30–37.
- Bezborodov Ju. S. Mezhdunarodno-pravovye metody i formy pravovoj konvergencii / Ju.S. Bezborodov. – M.: Prospekt, 2017. – 237 s.
- Bezborodov Y. S. Universalization and localization of international legal regulation in the context of globalization / Y.S. Bezborodov // Russian Law Journal. – 2013. – № 3. – Page. 26-30.
- N.S. Ahmetova, Ju.D. Mironenko Konvergencija nacional'nyh pravovyh sistem i ejo vlijanie na kazahstanskoe zakonodatel'stvo [Jelektronnyj resurs]. URL: <https://articlekz.com/article/6190> (data obrashhenija: 29.01.2018).
- Tret'jakova O. D. Juridicheskaja konvergencija: dissertacija ... doktora juridicheskix nauk: 12.00.01 / Tret'jakova Ol'ga Dmitrievna; [Mesto zashhity: FGOUVPO «Vladimirskij juridicheskij institut»]. – Vladimir, 2012. – 445 s.
- Tret'jakova O. D. Konvergencija v prave: juridicheskaja jekspansija / O. D. Tret'jakova, E. A. Bazhenova. Vladimir: VIT-print, 2011. – 232 s.
- Gregory A. Caldeira, R. Daniel Kelemen, Keith E. Whittington Civil Law and Common Law: Toward Convergence? The Oxford Handbook of Law and Politics [Jelektronnyj resurs]. URL: <http://www.oxfordhandbooks.com/view/10.1093/oxfordhb/9780199208425.001.0001/oxfordhb-9780199208425-e-15> (data obrashhenija: 29.01.2018).